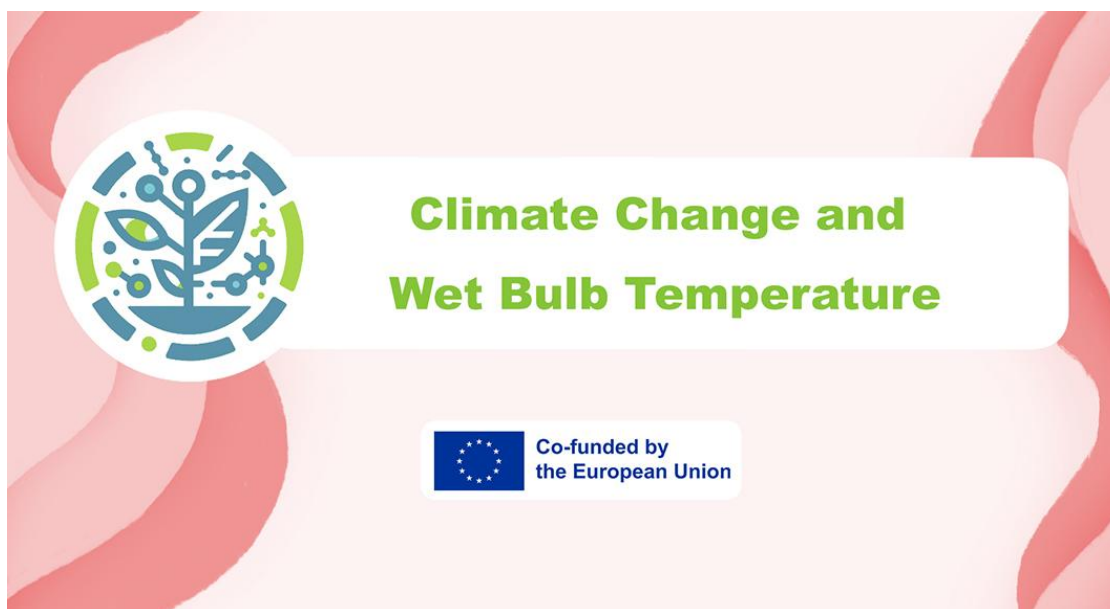

t

STEAM4Climate

edukacja klimatyczna metodą projektu przewodnik dla nauczycieli

Projekt: Zmiany klimatu i temperatura mokrego termometru

Twórca: Thomas Joerg (Kepler-Gymnasium Pforzheim)

Współautorzy i recenzenci: Rene Alimisi, Chrisanthi Papasarantou (Edumotiva)

Wersja: v.2.0, 2025.10.16

Status: wersja finalna

Climate Change and Wet Bulb Temperature

Co-funded by
the European Union

Konsorcjum Projektu UE

Projekt STEAM4Climate otrzymał dofinansowanie z programu Erasmus+ Unii Europejskiej na podstawie umowy grantowej nr 2023-1-PL01-KA220-SCH-000158670. Autorzy wymienieni w tym podręczniku są częścią konsorcjum STEAM4Climate. Projekt angażuje 6 partnerów i jest koordynowany przez POLITECHNIKĘ WARSZAWSKĄ. Więcej informacji o projekcie można znaleźć na stronie internetowej projektu.

Zastrzeżenie

Wsparcie Komisji Europejskiej dla wydania tej publikacji nie stanowi poparcia dla treści, która odzwierciedla wyłącznie poglądy autorów, a Komisja nie ponosi odpowiedzialności za jakiegokolwiek wykorzystanie zawartych w niej informacji.

Licencja Creative Commons:

Dokument ten jest udostępniany publicznie na licencji Creative Commons Attribution 4.0 International License ([CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/))

Spis treści

SPIS TREŚCI	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
WPROWADZENIE	4
1. PRZEGLĄD NAUKI	5
2. CELE NAUCZANIA	6
3. METODOLOGIA	7
PODEJŚCIE "NISKA PODŁOGA, WYSOKI SUFIT, SZEROKIE ŚCIANY"	8
4. MATERIAŁY	9
5. PROCEDURY EKSPERYMENTALNE	11
6. PRZYKŁADY ARTEFAKTÓW	12
7. PODSUMOWANIE PO LEKCJI	14
7.1 TEMATY DYSKUSJI	14
7.2 INTEGRACJA UCZENIA SIĘ MIĘDZY DYSCYPLINAMI	15
7.3 PODSUMOWANIE	15
8. PRZEDŁUŻENIA	16

Wprowadzenie

Cele Zrównoważonego Rozwoju ONZ

Ten przewodnik skierowany jest do nauczycieli – zawiera wszystkie treści potrzebne do prowadzenia lekcji i eksperymentów oraz przygotowania uczniów do zadań projektowych. Zawiera szczegóły techniczne i praktyczne niezbędne do planowania lekcji.

Projekt ten odpowiada na cele ONZ dotyczące Zrównoważonego Rozwoju numer 3 (Dobre zdrowie i dobrostan) oraz 13 (Działania na rzecz klimatu), badając, jak temperatura i wilgotność wpływają na zdrowie ludzi w ocieplającym się klimacie. W ramach tego zadania uczniowie zbadają, jak wzrost temperatury i wilgotności atmosferycznej może utrudnić organizmowi naturalną zdolność do samodzielnego ochładzania się, łącząc osobiste doświadczenia z szerszymi kwestiami klimatu i zrównoważonego rozwoju.

W tym praktycznym, interdyscyplinarnym projekcie studenci przeprowadzą serię eksperymentów i symulacji, aby zrozumieć pojęcie *temperatury mokrego termometru* — miary łączącej temperaturę powietrza i wilgotność, aby zrozumieć, do jakiego stopnia można skutecznie chłodzić się poprzez parowanie. Eksperymentując z różnymi warunkami środowiskowymi i materiałami, uczniowie zdobędą wgląd w zasady fizyczne i biologiczne stojące za termoregulacją, jednocześnie zastanawiając się, jak zmiany klimatu wzmacniają ryzyko dla ludzi i ekosystemów związane z falami upałów.

1. Przegląd projektu

W tym projekcie uczniowie badają jak temperatura i wilgotność współdziałają, wpływając na zdolność organizmu ludzkiego do regulacji ciepła. Poznają pojęcie temperatury mokrego termometru, która odzwierciedla łączny wpływ ciepła i wilgoci na możliwości termoregulacyjne człowieka. Poprzez przeprowadzanie eksperymentów praktycznych i symulacji cyfrowych, uczniowie zyskają wgląd w to, jak zmiany klimatu nasilają stres cieplny i dlaczego niektóre warunki środowiskowe mogą być niebezpieczne dla ludzi i innych istot żywych.

Ten projekt łączy fizykę, biologię i nauki o klimacie, oferując uczniom praktyczny sposób zrozumienia praw fizycznych transferu ciepła, parowania i równowagi energetycznej w systemach żywych. Projekt służy rozwijaniu umiejętności krytycznego myślenia, pracy zespołowej i interpretacji danych, jednocześnie zachęcając uczniów do refleksji nad społecznymi i środowiskowymi aspektami rosnących globalnych temperatur.

Kluczowa koncepcja:

Zrozumienie, jak temperatura i wilgotność wpływają na efekt temperatury mokrego termometru oraz jak ta relacja wpływa na zdrowie człowieka i odporność na zmiany klimatu.

Czas trwania: Około 5–6 godzin (można wydłużyć o symulacje i działania oparte na sensorach).

Liczba sesji: 3–4 sesje w klasie (w tym dyskusje teoretyczne, eksperymenty i refleksje).

Docelowa grupa wiekowa: uczniowie szkół średnich, w wieku 13+.

2. Cele nauczania

Projekt ten oferuje studentom angażujące i interdyscyplinarne doświadczenie, które łączy eksperymenty naukowe, krytyczne myślenie oraz świadomość ekologiczną. Łącząc koncepcje fizyki i biologii, uczniowie badają, jak temperatura, wilgotność i parowanie oddziałują na siebie, wpływając na zdolność ludzkiego organizmu do utrzymania równowagi w ocieplającym się świecie.

Na koniec tego projektu uczniowie będą mogli:

- Zrozumieć pojęcie temperatury mokrego termometru i wyjaśnić, jak łączy ona temperaturę i wilgotność w jedną miarę stresu cieplnego.
- Opisać biologiczne procesy termoregulacji oraz rolę parowania w chłodzeniu organizmu.
- Z badać, jak czynniki środowiskowe, takie jak wilgotność i wiatr, wpływają na zdolność organizmu do uwalniania ciepła.
- Przeprowadzić eksperymenty praktyczne mierzące efekty chłodzenia w różnych warunkach wilgotności, wykorzystując podstawowe materiały laboratoryjne.
- Zbierać i analizować dane ilościowe i jakościowe, aby porównać obserwowane wyniki z teoretycznymi oczekiwaniami.
- Interpretować wyniki eksperymentalne w odniesieniu do rzeczywistych wyzwań klimatycznych i zdrowotnych, w tym fal upałów i globalnego ocieplenia.
- Zastanowić się nad strategiami adaptacyjnymi i łagodzącymi skutki mające na celu ochronę zdrowia ludzi w zmieniającym się klimacie.
- Współpracować kreatywnie przy projektowaniu rozwiązań lub projektów informacyjnych (np. czujniki oparte na mikrokontrolerach, wizualizacje danych lub kampanie publiczne).

3. Metodologia

Nauczyciele są zachęceni do łączenia **eksperymentów praktycznych z prowadzoną refleksją i dyskusją**, aby pomóc uczniom połączyć koncepcje fizyczne i biologiczne z rzeczywistymi skutkami ocieplania klimatu. Projekt ten wspiera podejście **oparte na uczeniu się projektowym (PBL)**, w którym uczący się eksplorują złożone systemy poprzez obserwację, pomiary i kreatywne rozwiązywanie problemów.

Metodologia integruje kilka uzupełniających się trybów uczenia się:

- **Eksperymenty praktyczne:** Uczniowie aktywnie przeprowadzają eksperymenty, aby obserwować, jak temperatura i wilgotność wpływają na parowanie i chłodzenie ciała.
- **Badania naukowe i analizy:** Zbierają, porównują i interpretują dane, aby odkryć wzorce między czynnikami środowiskowymi a komfortem termicznym.
- **Dyskusja refleksyjna:** Uczniowie omawiają konsekwencje swoich odkryć — łącząc je ze zmianami klimatu, zdrowiem ludzi i dobrostanem społeczności.
- **Eksploracja zespołowa:** Poprzez pracę zespołową uczniowie dzielą się pomysłami, przydzielają role i współtworzą projekty, które rozszerzają ich naukę poza klasę.
- **Kreatywna synteza:** Uczniowie są zachęceni do projektowania i komunikowania rozwiązań — takich jak plakaty informacyjne, prototypowe czujniki ciepła czy strategie adaptacyjne dla grup wrażliwych.

Podejście "niska podłoga, wysoki sufit, szerokie ściany"

W ramach STEAM4Climate wprowadzamy w życie inkluzywny sposób nauczania, który pozwala każdemu uczniowi na udział w projekcie — od prostych obserwacji po zaawansowane eksperymenty i projektowanie.

Niska podłoga: Wszyscy uczniowie mogą zacząć od prostych, przystępnych eksperymentów — na przykład obserwacji chłodzącego efektu parowania za pomocą termometrów, ręczników papierowych oraz wody lub alkoholu. Te łatwe zadania wstępne pozwalają każdemu natychmiast zaangażować się i zrozumieć podstawową koncepcję naukową związaną z tym tematem.

Wysoki sufit: Zaawansowani uczniowie mogą rozszerzyć swoje poszukiwania, projektując i budując cyfrowe stacje pogodowe lub monitory obciążenia cieplnego z wykorzystaniem mikrokontrolerów (np. BBC Micro:bit lub WIO Terminal) oraz czujnikami wilgotności. Mogą także analizować regionalne dane klimatyczne, aby zbadać rzeczywiste wzorce fal upałów i krytyczne progi temperatur mokrych termometrów.

Szerokie ściany: Projekt zachęca do różnorodnych ścieżek kreatywności i ekspresji. Uczniowie mogą wizualizować swoje dane artystycznie, łączyć eksperymenty z kwestiami społecznymi, takimi jak sprawiedliwość klimatyczna czy zdrowie publiczne, lub opracowywać kampanie komunikacyjne podnoszące świadomość lokalnej społeczności.

4. Materiały

Poniżej przedstawiono wyposażenie zarówno do **podstawowych eksperymentów**, mających na celu zrozumienie koncepcji temperatury mokrego termometru, jak i **rozszerzone wersje** na rzecz głębszej eksploracji z wykorzystaniem narzędzi cyfrowych lub kreatywnych zastosowań. Nauczyciele mogą dostosować zajęcia do dostępnych zasobów klasowych i poziomu doświadczenia uczniów.

Jednostka 1: Poznaj temperaturę mokrego termometru za pomocą eksperymentów

- **Eksperyment 1: Chłodzenie przez parowanie:**
  - Pipeta
  - Izopropanol (lub etanol, Benzinum medicinale)
  - Opcjonalnie: woda, pentan, etanol
- **Eksperyment 2: Ilościowy pomiar chłodzenia przez parowanie:**
  - Pipeta
  - Dwa termometry
  - Ręczniki papierowe
  - Izopropanol
  - Mały wentylator zasilany przez USB
- **Eksperyment 3: Jakościowy pomiar temperatury mokrego termometru:**
  - Pipeta
  - Dwa termometry
  - Ręczniki papierowe
  - Kolba Erlenmeyera
  - Wata

- **Eksperyment 4: Pomiar temperatury ciała w spoczynku i podczas aktywności:**
  - Termometr na podczerwień
  - Opcjonalnie: zraszacz z wodą

Uczenie się oparte na metodzie projektu

- **Projekt 1: Budowa stacji meteorologicznej (dla młodszych uczniów):**
  - BBC Microbit: <https://microbit.org/buy/bbc-microbit-go/>
  - Wyświetlacz OLED Kitronik dla Microbit:
<https://kitronik.co.uk/products/56115-kitronik-view-graphics128-oled-display-128x64-for-bbc-micro-bit>
  - Czujnik temperatury i wilgotności DHT22: <https://www.az-delivery.de/products/dht22-temperatursensor-modul>
  - Komputer z dostępem do internetu (w zakresie własnym)
- **Projekt 2: Budowa stacji meteorologicznej (dla starszych uczniów):**
  - Terminal Seeed Grove WIO: <https://www.berrybase.de/seeed-wio-terminal-atsamd51-core-development-board-wifi-bluetooth>
  - Czujnik temperatury i wilgotności Seeed Grove SHT31:
<https://eu.robotshop.com/de/products/grove-temperatur-feuchtigkeitssensor-sht31>
  - Komputer z dostępem do internetu (w zakresie własnym)

5. Procedury eksperymentalne

Eksperyment 1: Chłodzenie przez parowanie

- **Cel:** Zrozumieć chłodzenie przez parowanie jako zjawisko biologiczne i fizyczne.
- **Procedura:** Kapnij kilka kropli izopropanolu na grzbiet dłoni, aby obserwować efekt chłodzący. Uczniowie mogą eksperymentować z różnymi cieciami, aby porównać efektywność chłodzenia.

Eksperyment 2: Ilościowy pomiar chłodzenia przez parowanie

- **Cel:** Pomiar chłodzenia przez parowe jako mierzalnego zjawiska fizyczne.
- **Procedura:** Ustaw obok siebie dwa termometry, jeden owinięty wilgotnym ręcznikiem papierowym. Zmierz i porównaj efekt chłodzenia dla obu termometrów.

Eksperyment 3: Jakościowy pomiar temperatury mokrego termometru

- **Cel:** Zrozumieć, jak nasycenie powietrza parą wodną wpływa na skuteczność chłodzenia.
- **Procedura:** Ustaw dwa termometry, jeden w powietrzu, a drugi umieść wewnątrz kolby Erlenmeyera w warunkach pary nasyconej (ze względu na umieszczony wewnątrz wacik z izopropanolem). Zmierz różnicę w efektach chłodzenia.

Eksperyment 4: Temperatura ciała podczas odpoczynku i ćwiczeń

- **Cel:** Zbadaj, jak ciało rozprasza ciepło.
- **Procedura:** Zmierz temperaturę ciała ucznia w spoczynku, a następnie po aktywności fizycznej. Opcjonalnie spryskaj jedną rękę wodą, aby porównać efektywność chłodzenia między warunkami z poceniem się i bez pocenia.

Symulacja

Symulator temperatury mokrego termometru: Cyfrowe narzędzie pomagające uczniom wizualizować, kiedy osiągnęte są krytyczne temperatury mokrego termometru w różnych warunkach wilgotności. Uzyskaj dostęp tutaj:

<https://iludis.de/wetBulbTemp/index.html>

6. Przykłady wytworów uczniów

Eksperymenty w tym projekcie mogą doprowadzić do szerokiego wachlarza wytworów, które pokazują zarówno naukowe zrozumienie, jak i twórczą ekspresję. Uczniowie są zachęceni do dokumentowania, wizualizacji i komunikowania wyników w angażujący sposób łączący dane, projektowanie i świadomość klimatyczną.

6.1 Prace eksperymentalne

Uczniowie mogą tworzyć małe eksperymentalne zestawy i wizualne prezentacje, które prezentują kluczowe zjawiska eksplorowane na zajęciach. Przykłady obejmują:

- Model prezentujący temperaturę mokrego termometru – z dwoma termometrami (suchymi i owiniętymi w wilgotną szmatkę), przedstawiony jako część plakatu lub stanowiska w klasie.
- Tabela lub wykres porównujący odczyty "suchego termometru" i "mokrego termometru" przy różnych poziomach wilgotności.
- Proste zdjęcie z laboratorium pokazujące ich proces pomiaru różnic w temperaturach.
- Ręcznie wykonana komora wilgotności (np. z użyciem kolby Erlenmeyera lub plastikowego pojemnika) ilustrująca, jak nasycone pary ogranicza parowanie.
- Te wytwory mogą być prezentowane w klasie, aby pomóc innym uczniom zobrazować związek między temperaturą, wilgotnością i chłodzeniem.

6.2 Prace cyfrowe

Uczniowie pracujący z mikrokontrolerami lub symulacjami mogą prezentować swoje wyniki cyfrowo. Możliwe wytwory obejmują:

- Cyfrowa stacja pogodowa, która w czasie rzeczywistym wyświetla dane o temperaturze i wilgotności za pomocą terminala Micro:bit lub WIO.
- Zrzut ekranu symulacji lub wykres pokazujący, jak temperatura mokrego termometru zmienia się w różnych warunkach.
- Interaktywna infografika lub krótki film wyjaśniający progi stresu cieplnego i ich globalne konsekwencje.
- Projekt wizualizacji danych porównujący dane zebrane w klasie z rzeczywistymi zapisami meteorologicznymi.

6.3 Wtwory kreatywne i refleksyjne

Zachęcamy uczniów do łączenia nauki z kreatywnością, aby wyrazić ludzkie i społeczne aspekty tematu. Pomysły obejmują:

- Interpretacje oparte na sztuce, takie jak rysunki czy kolaże wizualizujące "ciepło i wilgoć" lub "dyskomfort klimatyczny".
- Projekty opowiadania historii lub plakatów komunikujące przygotowania i adaptację do fali upałów.
- Kampanie informacyjne (cyfrowe lub fizyczne) zachęcające do zrównoważonych zachowań łagodzących wpływ upałów w środowiskach miejskich.

7. Podsumowanie - po lekcji

Po zakończeniu eksperymentów zachęcamy uczniów do refleksji nad swoimi obserwacjami, analizy wyników i powiązania nauki z rzeczywistymi kontekstami. Ten etap przekształca odkrycia naukowe w krytyczne myślenie o zmianach klimatu, zdrowiu i adaptacji człowieka.

7.1 Tematy dyskusji

Wykorzystaj następujące pytania, aby ułatwić dyskusje na zajęciach lub zachęć do prowadzenia dziennika z refleksjami. To pomaga uczniom powiązać wyniki eksperymentów z globalnymi i społecznymi wyzwaniem.

Zrozumienie nauki

- Dlaczego wysoka wilgotność sprawia, że upały są bardziej nieprzyjemne?
- Co dzieje się z organizmem, gdy temperatura mokrego termometru przekracza 35°C?
- Jak temperatura i wilgotność współdziałają, wpływając na tempo parowania?
- Dlaczego różnica między odczytami na suchym i mokrym termometrze jest mniejsza w wilgotne dni?

Związek ze zmianami klimatu

- Jak globalne ocieplenie wpływa na częstotliwość i intensywność fal upałów?
- Które regiony świata są najbardziej narażone na wzrost temperatury (w tym temperatury mokrego termometru)?
- Jakie grupy (np. osoby pracujący na zewnątrz, osoby starsze, dzieci) są najbardziej narażone na stres cieplny i dlaczego?
- Jak projektowanie urbanistyczne lub zielona infrastruktura mogą pomóc zmniejszyć narażenie na fale upałów?

Refleksja nad rozwiązaniami

- Jakie środki adaptacyjne można podjąć, aby zachować bezpieczeństwo podczas ekstremalnych upałów?
- Jak nauka i technologia mogą wspierać odporność na zmiany klimatu?
- Gdybyś mógł zaprojektować kampanię społeczną, jaki kluczowy przekaz chciałbyś w niej przekazać?

Zachęcaj uczniów do porównywania swoich refleksji z danymi eksperymentalnymi.

7.2 Nauczanie interdyscyplinarne

Projekt ten naturalnie łączy się z wieloma obszarami edukacji STEAM:

- **Nauki ścisłe:** Termodynamika, biologia, meteorologia, fizjologia człowieka.
- **Technologia i inżynieria:** Wykorzystanie czujników, rejestratorów danych, mikrokontrolery.
- **Sztuka:** Komunikacja wizualna, opowiadanie historii i kreatywne przekazy klimatyczne.
- **Matematyka:** analiza danych, tworzenie wykresów, relacje między zmiennymi.

Łącząc te dziedziny, uczniowie dostrzegają, jak pojęcia naukowe mają znaczenie.

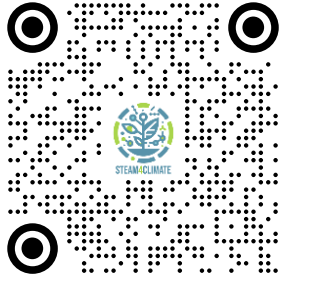
7.3 Podsumowanie

Dzięki temu projektowi uczniowie dowiedzieli się, jak temperatura i wilgotność wspólnie determinują efektywność chłodzenia organizmu oraz dlaczego ta relacja staje się coraz ważniejsza w ocieplającym się klimacie.

Uczniowie zdobyli praktyczne doświadczenie w mierzeniu, analizowaniu i interpretowaniu danych z rzeczywistego świata, jednocześnie rozważając aspekty zdrowotne, środowiskowe i społeczne związane ze zmianami klimatu.

8. Rozszerzenia projektu

Projekt ten otwiera drzwi do różnych **rozszerzeń i głębszych badań**, które łączą dociekanie naukowe z kreatywnością, analizą danych i zaangażowaniem społeczności. Nauczyciele są zachęceni do dostosowywania tych pomysłów do zasobów klasowych, zainteresowań uczniów oraz lokalnych warunków klimatycznych.

<p>STEAM4Climate Online Webinar</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=MKNFSOJapi4</p>	
<p>STEAM4Climate Interviews – wywiad z nauczycielem nauk ścisłych</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=WM5ZyGT6ls8</p>	
<p>STEAM4Symulacja klimatu temperatury mokrego termometru</p> <p>https://iludis.de/wetBulbTemp/index.html</p>	